

דרשת שבת הגדול פסח תש"ע

בדיני הפרשת חלה

שנאמרה ע"י מורנו הרב יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א
בקהילת בני תורה - הר נוף, ירושלים

מקור מן התורה

כתוב בתורה במדבר טו, יח-כא: דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה: וְהָיָה בְּאֶכְלֹכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תְּרִימוּ תְרוּמָה לַיהוָה: רֵאשִׁית עֲרֹסְתְּכֶם חֲלֵה תְרִימוּ תְרוּמָה פְתוּמַת גֶּחַן כֶּן תְּרִימוּ אֹתָהּ: מִרֵאשִׁית עֲרֹסְתִיכֶם תִּתְּנוּ לַיהוָה תְרוּמָה לְדַרְתֵיכֶם:

חלה בזמן הזה

חיוב חלה מן התורה הוא רק בארץ ישראל ודוקא שכל ישראל נמצאים בה, ולכן בזמן הזה חיוב חלה אינו אלא מדרבנן אף בארץ ישראל, וחכמים תיקנו להפריש בחוץ לארץ וחייבו בחוץ לארץ אף בזמן הזה וטעמם כדי שלא תשכח תורת חלה. [אמנם לעניין ספקות עיין בחזו"א שכתב לגבי תרו"מ שכיון שעיקרו מן התורה לא אומרים ספד"ר לקולא].

שיעור ההפרשה

כתיב בשמות טז, לו והעומר עשירת האיפה: ופרש"י, עשירת האיפה - האיפה שלש סאין, והסאה ששה קבין והקב ארבעה לוגין והלוג שש ביצים נמצא עשירת האיפה ארבעים ושלוש ביצים וחומש ביצה והוא שיעור לחלה ולמנחות:
נמצא ששיעור חלה הוא קמח בנפח של עשירת מתל"ב ביצים והוא מ"ג ביצים וחומש. ועיין בגמ' פסחים דף מח: במידת הלוגין המדבריות וכו' ומבואר בגמ' ששיעור זה הוא הנקרא חמשת רבעים והיינו חמשה רבעי קב. [ולכן הלשון במשנה העושה עיסתו קבין כדי לפוטרה מן החלה, והיינו שעשה אותה בשיעור של קב ולא הוסיף בה כשיעור]. וכתב הש"ך יור"ד סי' שכ"ד ס"ק ב' רמז לשיעור חלה מתיבת חלה שעולה בגימטריא מ"ג וה' בסופה מרמז על חומש.

מה השיעור בזמננו

וכיון ששיעור העיסה להפרשת חלה נמדד בנפח של ביצים הרי ששיעור זה תליא במחלוקת הפוסקים מהו שיעור ביצה, והיא המחלוקת הנודעת בין גדולי עולם אם נתקטנו השיעורים אם לאו, ומש"כ הפוסקים שיעורי חלה במשקל הוא רק כדי להקל על הנשים שאינם בקיאים במדידות נפח, אבל פשוט שהעיקר בזה הוא הנפח ותלוי הדבר בכל קמח וקמח לפי נפחו [ומשקל הכוסמין ושיבולת שועל קלים מהחיטה]
וכתב הקהילות יעקב בספרו שיעורין של תורה להפריש החל ממשקל 1200 גרם בלי ברכה וממשקל של 2250 גרם יברך. ולדעת הגר"ח נאה יש לברך ממשקל של 1600 גרם וכך נהג דו"ז הגרש"ז אויערבאך זצ"ל וכפי המנהג שהיה מקובל בירושלים.

שיעור ההפרשה

מן התורה אין שיעור לחלה שנוטלים מהעיסה ואפילו כל שהוא סגי, ומדרבנן מפריש אחד מכ"ד בעיסה טהורה ונחתום מפריש אחד ממ"ח, וכהיום שלא נוהגת טהרה הדר דינא שמפרישים כל שהוא ונהגו להפריש כזית.

זמן ההפרשה

חיוב הפרשת חלה הוא משעה שנעשית עיסה דכתיב "ראשית עריסותיכם" [ואפילו בשעה מוקדמת יותר משעה שנתן בה את המים] וזהו הנקרא שעת גלגול שלש את הבצק, ואם לא הפריש אז מפריש והולך אף לאחר שנאפתה החלה וכל זמן שלא הפריש הרי שהפת היא בגר טבל שהרי טבולה לחלה.

וכתב השו"ע סי' תנ"ז ס"א דבמצות אם א"א להפריש חלה מן העיסה מפני המהירות יפריש מיד אחר האפיה שיתן כל המצות בסל והסל מצרפם וסיים שזהו הדרך היותר נכון.

נוסח הברכה

נחלקו הראשונים והאחרונים מהו הנוסח היותר נכון לברך כיון שהשם חלה הוא ע"ש הלחם ולא ע"ש מה שמרימים ממנו וכן יש שאמרו לברך להפריש תרומה, אמנם המנהג לברך להפריש חלה. ואח"כ נוטל את החלה ואומר הרי זו חלה

הפרשת חלה ושריפתה

המנהג הוא לשרוף את החלה, אמנם בזמננו שהתנורים בנויים בצורה אחרת מאשר בדורות הקודמים, יש להיזהר שלא להניח את החתיכה שהופרשה לחלה בתוך התנור במקום שיכול לאסור את התבנית או את דופני התנור, וכן לא לאפות את החלה ביחד עם הפת מחשש ריחא מילתא שאנו חוששים בו לכתחילה, ולכן או שישרוף מחוץ לתנור או שיעטוף בנייר אלומניום וישרוף לאחר שאפה את הפת.

צירוף עיסות לכשיעור

עיסה שיש בה שיעור חייבת בהפרשת חלה, ועיסה שאין בה שיעור שהיא פטורה אמנם ישנם אופנים שונים בהם מצטרפות עיסות קטנות שאין בכל אחת מהן כשיעור, והוא על ידי צירופם של העיסות וכגון ע"י נשיכה דהיינו שהבצק של עיסה אחת נוגע בחברתה בגוונא שאם תינטל אחת מהן יחסר בצק מחברתה, נמצא שעיסות אלו נושכות זו לזו וחיבור כזה מצרפן יחד לשיעור. כמו כן יש דין של צירוף סל, והיינו שאם נצטרפו כמה עיסות בסל אחד ויש בכולן ביחד שיעור חלה הרי הן חייבות בחלה. [עוד יש דין מוקף ועניינו בעיסה שיש בה כשיעור ובא להפריש ממנה על עיסה שאין בה כשיעור צריך שתהיה הפרשה מן המוקף וכפי שנתבאר הדינים בשו"ע ובפוסקים, ואין זה שייך כלל לנדון צירוף סל וכו']. ויש בדין זה של צירוף הרבה פרטי דינים כגון בעיסות שונות שמקפיד עליהן שלא יתערבו או בב' בני אדם המקפידים שעיסותיהם לא יתערבו. דין זה של צירוף סל נאמר גם לאחר אפיה ולא רק בשעה שהיא עיסה ולכן האופה עיסות קטנות פחות מכשיעור ונצטרפו לאחר האפיה חל עליהן כעת חיוב חלה.

העושה עיסה על מנת לחלק

עיסה שיש בה כשיעור אלא שנעשתה באופן שדעתו לחלקה לעיסות קטנות פחות מכשיעור אינה חייבת בחלה וכפי שנפסק בשו"ע יור"ד סי' שכ"ו ס"ב, נחתום שעשה עיסה לעשותה שאור לחלקה, חייבת בחלה, שאם לא תמכר יעשנה פת. אבל [שאר אדם] העושה עיסה לחלקה בבצק פטורה.

מקור הדין הוא במשנה חלה פרק א' מ"ז דאיתא התם נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה, נשים שנתנו לנחתום לעשות להם שאור, אם אין בשל אחת מהן כשיעור פטורה מן החלה.

ומבואר בירושלמי הלכה ה' שנחלקו רבי יוחנן ור"ל בטעם הא שהנשים פטורות מהפרשת חלה, שר"ל ס"ל דכיון שהמירוח [הכוונה הצירוף של העיסות] נעשה שלא על דעתן הרי זה כממרח כריו של חברו שלא מדעתו, ואינו נעשה טבל. ואילו רבי יוחנן סובר שכיון שנעשתה העיסה על

דעת לחלקה לכמה נשים, נמצא שלאחר החלוקה לא יהיה שיעור בעיסה זו ולכן היא פטורה מחלה.

ובטעם החילוק בין נחתום לבעל הבית, לר"ל ניהא דלדידיה אין פטור בעל מנת לחלק, וכל סיבת הפטור בנשים כיון שהצירוף נעשה שלא מדעתן אבל בנחתום צירוף העיסות נעשה מדעתו וחייב. ולרבי יוחנן הסובר שעל דעת לחלק פטור, שאני נחתום שחייב אף בעושה על דעת לחלק, כיון שיש לחוש דאתי לאימלוכי, והיינו או שימכור את כל הכמות לאדם אחד ונמצא שלא נתחלקה העיסה, או יתכן שלא ימכור לאחרים אלא יאכל הנחתום עצמו את כל הכמות. והיינו שכיון שאין החלוקה ודאית נמצא שבשעת הגלגול אין זה נחשב כעיסה הנעשית על דעת לחלק.

ולהלכה פסק הרמב"ם פרק ו' מביכורים כדעת רבי יוחנן שהעושה עיסה על מנת לחלקה בצק פטורה מן החלה ואילו נחתום חייב אף בעושה על דעת לחלק. והראב"ד חלק על הרמב"ם ונקט שאין לחלק בין בעה"ב לנחתום ובשניהם חייב בחלה אף בעושה על דעת לחלק.

ולהלכה פסק השו"ע יור"ד סי' שכ"ו ס"ב כדעת הרמב"ם שהעושה עיסה על מנת לחלקה בצק פטורה מחלה, ובנחתום חייב.

טעם הפטור של העושה עיסה על מנת לחלקה

ובטעם הפטור של עושה עיסה על מנת לחלק מצינו שיטות חלוקות ועיין בחידושי רבנו חיים הלוי על הרמב"ם פ"ו מביכורים ה"ט שמבאר את פלוגת הרמב"ם והראב"ד בעניין אשה העושה עיסה על מנת לחלק, וכתב שיש ב' אופנים ללמוד את הפטור של ע"מ לחלק, האחד דכל עיסה שסופה להיחלק כבר מעתה נחשבת חלוקה דכל העומד להחלק כחלוק דמי, אופן שני דאין העיסה נידונית כחלוקה כלל שהרי היא עיסה שלימה, אלא כיון שכל חיוב חלה בעיסה הוא בגלל שסופה להיעשות פת נמצא דחלות החיוב הוא בפת האפויה ופת כזאת מחייבת הפרשה כבר בשעת עיסה, אבל אם דעתו לחלקה נמצא שבשעת החלות לא תהיה פת כשיעור ולכן היא פטורה מחלה. ועיין בגליונות החזון איש שתמה על הבנה זו וכתב דכל היכי שכל העיסה עתידה להאפות ללחם הרי יש כאן עיסה בכל התנאים שאמרה תורה שיש כאן לחם מכל העיסה, ומה חילוק יש אם אפה פת עבה או שתיים דקות, והרי אפיה ג"כ לא סגי אלא אם דעתו על אכילת אדם ובשעת אכילה לעולם הוא מחלק, ומסיים החזון"א אלא שאין דין שיעור רק בשעת עיסה וכיון שהיה בה שיעור פעם אחת סגי, אלא כל שעומד ליחלק, עכשיו הוא כחלוק.

[ועיין באוצר הערה 37 רשימה נוספת של ראשונים ואחרונים שכתבו כהאי טעמא שכל העומד להיחלק כחלוק דמי].

צירוף סל על מנת לחלק

והנה דין זה של עושה עיסה על מנת לחלקה שפטורה מן החלה כתבו הרמב"ם וכן הוא בשו"ע שהיינו בעושה עיסה על מנת לחלקה **בעודה בצק** אבל אם בשעת בצק היא תהיה שלימה ורק אחר אפיה יחלקנה חייבת בחלה.

ויש לעיין מה הדין בעיסה שנעשתה קבין [היינו פחות מכשיעור] ואח"כ הצטרפה בסל וצירוף זה נעשה על דעת לחלק לאנשים שלכל אחד יהיה פחות מכשיעור, האם פטורה מן החלה כיון שיש כאן צירוף סל על מנת לחלק, או דילמא כל פטורה דעל מנת לחלק נאמר בבצק ולא כאשר העיסה כבר אפויה. ודין זה לא התפרש להדיא ומצינו באחרונים שדנו בזה, עיין בספר תורת הארץ שהסתפק בזה ובספר חלת לחם בפתיחה לסי' ה' נקט שפטורה וכן בספר בערך ש"י וביאר דכיון שפטורה דעל מנת לחלק הוא מטעמא שכל העומד להיחלק כחלוק דמי וכלל זה נאמר היכן שאינו מחוסר מעשה אבל במקום שיש מעשה מפסיק לא אמרינן כחלוק דמי וביאר שלכן דוקא על מנת לחלקה בצק פטורה מן החלה משא"כ בעל מנת לחלקה אחר האפיה שאז מעשה האפיה מפסיק, וכתב שלכן צירוף סל ע"מ לחלק פוטר כיון שאין כאן מעשה המפסיק. ועיין בספר מנחת שלמה לדו"ז הגרש"ז אויערבאך זצ"ל ח"א סי' ס"ח שדן לאידך גיסא דכיון שכל סיבת החיוב בחלה הוא שלבסוף תיעשה העיסה ללחם שהרי עיסה עצמה אין בה חיוב, דהעושה עיסה על מנת לבשלה פטורה, וכיון שכן אמרינן שעיסה כזו שבשעת גלגול היתה מחשבתו לחלקה לפני האפיה פטורה

מן החלה כיון שבשעה שיגיע לכלל לחם כבר יהיה פחות מכשיעור, אבל כאשר העיסה כבר אפויה שאז חיובה הוא מחמת עצמה ואין בכל פת כשיעור אלא שמצרפם בסל נמצא שכעת יש לו לחם גמור כשיעור שפיר חייב אף אם הצירוף הוא לפי שעה.

ודן שם לתלות עניין זה במחלוקת ר"ת והר"ש בעושה עיסה על מנת לעשותה סופגנין דהיינו שדעתו לבשלה במים או לטגנה בשמן שדעת ר"ת שחייבת בחלה כיון שחיוב חלה בא משעת הגלגול ואז העיסה היתה חייבת בחלה ותמה עליו הר"ש בפ"ק דחלה מ"ה מהך דינא שעושה עיסה על מנת לחלקה בצק שפטורה מן החלה וכ"ש בעושה אותה סופגנין שבכלל לא תהיה אפויה ולמה נחייבה בחלה, ולכאורה קושיית הר"ש תמוה שהרי חלוקים ב' הדינים זה מזה, דשאני ע"מ לחלק שהוא כמחולק כבר מעכשיו לבין דעתו לעשותה סופגנין שהיא בשיעורה רק שמחשבתו בסוף למטרה אחרת, ואי נימא שרק בשעת בצק מהני מחשבת ע"מ לחלק א"ש דכל פטורה דעל מנת לחלק הוא כיון שבסוף בשעת האפיה לא יהיה לחם שלם, וחזינן ששעת האפיה גורמת לעיסה להיחשב מחולקת כבר מעתה וא"כ שפיר הקשה הר"ש שגם אם לבסוף תהיה סופגנין צריכה להיפטר מן החלה אף שכעת היא עיסה שלימה. וכן נקט בשו"ת שבט הלוי ח"ב סי' קע"ט דחייב בחלה.

נמצינו למדים שהך דינא של צירוף סל על דעת לחלק אינו מוכרע להדיא ותליא במחלוקת הנ"ל, נמצא שבכל גווני שעושה צירוף סל על דעת לחלק הדבר ספק אם חייבת בחלה או שמא פטורה.

ההבדל בין נחתום לבעה"ב

נתבאר במשנה שחלוק נחתום מבעה"ב שנחתום תמיד חייב בחלה שמא ימלך, והיינו שגם מצב של ספק מחייב אותו כיון שיתכן שעיסה זו תשאר שלימה בשיעורה, וכל שאין מצב שבו ודאי תהיה חלוקה אין זה פטור מחלה, וביאר החזון איש זרעים ליקוטים סי' ב' ס"ק ב' שכל שאין עתיד מבורר של פטור פתיכי בו צד חיוב, ומחייב מן התורה וכדאמר בנחתום אע"ג דלפי ראות עיניו ימצא לקוחות לשאור ועושה על דעת כן, מ"מ כיון שאין החלוקה בטוחה שמא לא ימצא לקוחות ויעשה עיסה הרי הוא חייב.

ועיקר הסברא בזה שהנחתום תלוי באחרים וכל החלטה שלו מיתלא תליא ועומדת מה יעשו הקונים משא"כ בבעה"ב שהוא בעלים על החלטתו, ואף אם ימלך מ"מ מה שחשב בשעה שהיתה עיסה הוא קובע גם לאחר מכן.

נמצא לכאורה שגם לגבי בעה"ב אם יוצר מצב בו אין ודאות אם תהיה חלוקה הרי הוא חייב בחלה, שהרי אז דינו כנחתום.

העושה עיסה לחלקה לעצמו או לאנשים הרבה

והנה נתקשו הפוסקים איך מצינו ידינו ורגלינו בהך הלכה של עושה עיסה על מנת לחלק והרי מעשים בכל יום שאשה לשה עיסה בשיעור גדול ומפרישה חלה בברכה ודעתה לעשות ממנה לחמים קטנים פחות מכשיעור, ונמצא שעושה על מנת לחלק בבצק ולכאורה אינה חייבת בחלה ונאמרו בזה תירוצים שונים בפוסקים:

דעת הפרישה וכן כתב הש"ך והגר"א שפטור דעל מנת לחלק הוא דוקא כשמחלקה לאנשים אחרים אבל מה שאדם מחלק לעצמו לא חשיב על מנת לחלק. אלא שיש לעיין בדברי התוס' ברכות דף לח. שהביאו את דברי רבנו יחיאל שהיה מסופק אם וירמשי"ש [אטריות] חייבין בחלה משון דתנן העושה עיסתו בצק כדי לחלקה פטורה מן החלהדלית בהו שיעורא, הכא גבי וירמשי"ש נמי פעמים מחלקן שאין משימין שיעור חלה בקדרה אחת, אך היה מצריך ליקח חלה בלא ברכה בשביל הספק עכ"ד. ושם איירי באופן שדעתה לחלק לעצמה ובכל זאת נסתפקו אם חייבת, וחזינן שאף כשדעתו לחלק לעצמו אמרינן סברא זו לפטור. והגר"א בביאורו כתב שאכן דעת הראב"ד ורבנו יחיאל שחייבת אבל דעת שאר הראשונים והמנהג המקובל דלא כוותם. והוכיח הגר"א את

דבריו מהא דאיתא במשנה שחלות תודה ורקיקי נזיר חייבות בחלה, והרי חלות תודה הן שלש מצות מעשרון אחד ועושים מהן שלשים מצות ואמאי חייבין בחלה והרי הוי על דעת לחלק, ומוכח שאם זה על דעת לחלק לעצמו חייבין בחלה.

ובספר מעדני מלך תירץ שהיכא שעתידים לאפות את הבצק בזמנים שונים מיקי ע"מ לחלק אבל אם אופים את כל הבצקים בסמוך לא חשיב ע"מ לחלק.

והנה הצ"ח בברכות דף לז: עמד בשאלה איך לקיים מנהג העולם עם דברי רבנו יחיאל וכתב כמה תירוצים ובתוך הדברים כתב דהיכא שעתידים להצטרף תו לא חשיב על מנת לחלק, וממילא בכל אשה האופה על מנת לחלק לעצמה יתכן ויהיה צירוף סל ולכן אפשר להפריש בברכה. וכן כתב הבית אפרים יור"ד סי' ס"ט.

והחזון איש בליקוטים לזרעים סי' ב' כתב שעיקר היסוד הוא אם דעתה לחלק ומקפדת על החלקים שלא יתערבו אבל אם אין קפידא אזי גם במחלקה לאנשים אחרים לא חשיב על מנת לחלק.

נמצא שדין על מנת לחלק בעושה לעצמו במחלקת שנויה, דלדעת הדרישה ש"ך וגר"א חייב בחלה, ולדעת הצ"ח ובית אפרים אם עתיד להצטרף לאחר האפיה בכלי אחד לא חשיב דעתו לחלק, ולדעת החזו"א תליא אם יש קפידא שהמאפים לא יצטרפו חשיב ע"מ לחלק ואם לאו חייב.

הפרשת חלה בפורים

לפי הנ"ל תתכן מציאות בה אשה אופה בצק שיש בו שיעור חלה ודעתה לחלק את הבצק לעיסות קטנות ולאפות עוגות פחות מכשעור ולשגר אותן כשהן אפויות למשלוח מנות, וכיון שדעתה לחלק בגמר האפיה ולא בבצק הרי שאין זה נחשב כדעתה לחלק, והרי זה כאופה לעצמה ע"ד לחלק ללחמים קטנים, וכאמור מנהג אבותינו שמפרישים חלה ממה שאופים כל אחד בביתו אף כשזה על דעת לחלק לבצקות קטנות. ונראה שאף לדעת הבית אפרים הנ"ל לא בעינן שיצטרפו בפועל בסל אלא כל שיכולים לבא לידי צירוף סל לא חשיב על מנת לחלק, ואף שדעתה לחלק אח"כ לאנשים אחרים מ"מ כיון שהחלוקה איננה בבצק אלא לאחר האפיה עדיין יתכן מצב שבו יצטרפו המאפים אצלה בבית וא"כ אין זה נחשב כדעתה לחלק.

[ובשו"ת מנחת יצחק ח"י סי' ק"ב הביא משו"ת ארץ צבי סי' מ"ט שכתב לתמוה על מנהג העולם שאשה מפרשת חלה מעיסה ושולחת חלק מהחלות לבנותיה וכלותיה והרי חשיב ע"מ חלק ואף שהחלוקה תהיה אחר האפיה מ"מ כיון שמחלקת את הבצק על דעת לחלק את המאפים חשיב על מנת לחלק, והביא ראיה מנחתום, והקשה הרי נתחום דעתו לחלק לאחר האפיה ולמה כדי לחייבו צריכים להגיע לסברות פרטיות והרי אין דעתו לחלק את הבצק אלא את המאפים ונימא שכה"ג לא חשיב על דעת לחלק, ומכאן זה הוכיח שאם אדם פרטי דעתו לחלק את הבצק על דעת שבסוף גם המאפה יהיה לאנשים אחרים חייב חלה, ולכאורה הדברים צ"ע שבנחתום איתא שמחלקה שאור והיינו שהקונים יקנו שאור שאינו אפוי והחלוקה תהיה כבר בבצק לפני האפיה, וממילא אין ראיה כלל ליסוד שכתב]

[וצ"ע מש"כ בספר הליכות שלמה הלכות פורים שיש להפריש כה"ג בלי ברכה וציין לספר שש"כ פרק מ"ב, ולכאורה לפי הנ"ל חייבת העיסה בחלה לכו"ע].

הפרשת חלה בגנות

ולפי זה יש לדון בגנות המלמדת את הילדים על הפרשת חלה ועושה עמם עיסה על דעת לחלקה ללחמים קטנים, דאינה חייבת בחלה כיון שדעתה לחלק, אמנם אפשר שהיא כנחתום כיון שיכולה להימלך, אלא שזה אינו דבנתחום אין הסברא רק בגלל שיכול להימלך אלא דאין הדבר תלוי בו כיון שכל מה שהוא עושה תלוי בקונים וכדלעיל ובגנות הדבר תלוי בדעתה בלבד. ולכן העצה לזה שתעשה עיסה בשיעור גדול כדי שלא ישאר שיעור שלם גם לאחר החלוקה ותפריש ממנו על העיסות הקטנות, וראה להלן מש"כ בעניין המצות.

הפרשת חלה בחברות העושות בצקים

ויש לדון במה שמצוי האידנא שישנם חברות המוכרות עיסות קפואות והקונה אופה אותם בביתו, ונמצא שהנחתום עושה עיסה על מנת לחלקה בצק. ויש לדון אם חייב בחלה כדין נחתום, או שמא אין מציאות שאדם אחד יקנה את הכל או שהנחתום ימלך ויעשה עיסה זו לעצמו או שהלקוח יקנה הכל, ודו"ק.

הפרשת חלה ממצות

והשתא יש לדון מה הדין לגבי הפרשת חלה מהמצות שרבים מהדרין לדאוג להפריש חלה בברכה מהמצות קודם הפסח. והנה יש להבדיל בין מצות מכוונה למצות יד, דבמצות מכוונה בעל בית החרושת הוא המוכר את המצות לקונים, ואף אלו שמארגנים "חבורה" אינם אלא עוזרים ומסייעים שהדבר ייעשה ביתרון כשרות, ונמצא שדין המצות כדין מצות של נחתום שחייבים בחלה, וכיון שכמות הבצק היא גדולה הרי שיש שיעור עיסה לחיוב חלה, ולכן במקום שבו לא מפרישים חלה במאפיה יכול כל אדם להפריש חלה, ואף אם אין לו שיעור חלה מ"מ כיון שבשעת הלישה כבר נתחייב בחלה א"כ כל אחד שלקח ממצות אלו חייב להפריש ויכול להפריש בברכה, ואף שנמצא שהרבה אנשים יפרישו בברכה מ"מ אמרינן שאומדנא דמוכח שכל אחד מפריש על שלו ולא על של חברו. [ועיין בזה מקור חיים הלכות פסח, ובשע"ת בשם בית אפרים].

ולגבי מצות יד הנוהג הוא לעשות עיסות קטנות משיעור חלה כמבואר בפוסקים כדי שלא יבואו העיסות לידי חמץ, ואח"כ בסוף האפיה ישנם מצבים של צירוף סל כגון בשעה שמכניסים לקרטונים או שיש שולחן שיש לו לבזבו [או כשמניחים אותם ברשתות להתייבש], או באופן שעושים צירוף סל בכוונה על ידי שעוטפים את כל המצות בסדין וכדומה. ובזה יש לדון כיון שהצירוף הוא על דעת לחלק שמא פטור מן החלה. ובאופן שקונים ישירות מבעל המאפיה הרי זה כדין הקונה מנחתום שחייב בחלה, ויש לדון באלו העושים "חבורה" כנ"ל אלא שאינם מביאים קמח אלא קונים הכל מבעל המאפיה דמסתבר שדינם כקונים מן הנחתום ואין הם מוגדרים כבעלי המצות אלא בסוף לאחר שמשלמים ולוקחים את המצות, וא"כ חייבים בחלה כדין עיסת נחתום. [ועדיין יל"ע בזה אי חשיב של נחתום או של בעה"ב].

אלא שעדיין צריך לידע שיתכן שמבחינת המציאות המצות לא נצטרפו כלל לשיעור חלה, ויתכנו מצבים שהיה צירוף סל כגון ששמו בקרטון כמות של מצות ובשעת השקילה ראו שיש יותר מדאי מצות בחבילה והוציאו מצה והעבירו אותה לקרטון אחר, ולבסוף קיבל אחד מהקונים חבילה שלא היה בה כשיעור, אבל בתוכה יש מצה שהיתה כבר מצורפת לשיעור והיא חייבת בחלה ושאר המצות שבתוך החבילה לא נצטרפו כגון שלא היה להם צירוף במקום אחר. [המצאות בכמה מאפיות ששמים את המצות לאחר האפיה בעגלה שאין לה דפנות ויש לה לבלז]. ובזה יש לדון האם יכול להפריש או שמא מפריש מן הפטור על החיוב, ואז יצטרך להפריש ממקום אחר שהוא טבל ודאי.

הפרשת חלה ממצות הנאפות ב"חבורה"

ומה שיש לדון הוא באפיית מצות של חברות שקונים את חיטים ובוררים אותם בעצמם ושוכרים את המאפיה עם עובדים מסויימים שאז ודאי בני החבורה הם בעלי הקמח והמצות, והנה בשעה שאורזים את המצות יתכן מצב בו יש צירוף סל על ידי שמניחים בקופסה או ברשת, או בגוונא שמצרפים את המצות להדיא ע"מ להפריש בברכה, ויש לדון בזה מכמה אנפי: [א]. האם בני חבורה המצרפים מצות בסל חשיב על מנת לחלק [תליא במחלוקת הפוסקים במחלק לאחריים שאינם מקפידים]. [ב]. אם אמרינן ע"ד לחלק בצירוף סל. [ג]. את"ל שבני החבורה מתחלקים באופן שלחלק יש כשיעור ולחלק אין כשיעור, ומצרפים בסל האם יש לדון דשמא יתכן מצב בו מפרישים מן הפטור על החיוב. [ד]. האם יש לדמותם לנחתום. [ה]. האם יש לדון בזה שהיו למצות שעת הפטור ותו א"א להפריש כיון שהן פטורות וכדלקמן.

בנידון זה אי חשיב על מנת לחלק תליא בפלוגתת הגר"א והחזו"א בדעתו לחלק לאחרים שאינם מקפידים שלדעת הגר"א חשיב על דעת לחלק ולדעת חזון איש אם אינם מקפידים לא חשיב ע"מ לחלק.

והנה את"ל דחשיב על מנת לחלק, כבר הבאנו לעיל שנחלקו הפוסקים אי אמרינן פטור דע"מ לחלק בצירוף סל, ואת"ל דצירוף סל ע"מ לחלק מחייב בחלה [כדעת הגרשז"א זצ"ל וכדעת שו"ת שבט הלוי] א"כ יכולים להפריש בברכה, ואת"ל שלא מחייב [כדעת החלת לחם וערך ש"י וכו'] א"כ הוי ברכה לבטלה, ולכאורה כה"ג א"א לברך דסב"ל.

ויש מי שכתב לדון בגוונא שחלק לוקחים כשיעור וחלק לוקחים פחות מכשיעור, האם נימא שאפשר להפריש, דסו"ס יש כאן מצות שמצטרפות לכשיעור או דילמא יתכן דהוי מהפטור על החיוב דשמא מפריש מאותה מצה של האדם הלוקח פחות מכשיעור, אמנם י"ל בזה בתרתי דמי יימר שחתיכה זו שלוקח מהמצה שייכת דוקא למצה שממנה נלקחה נימא ששייכת לכל המצות שהרי עדיין לא התחלקו המצות, וא"ל דדין זה תלוי בבכירה, שהרי אף את"ל שהוברר הדבר שמצה זו תשתייך לאדם הלוקח ממות פחות מכשיעור מ"מ אותו חלק שהופרש אינו שייך דוקא אליו, ואת"ל שכן הרי יכול להקנותו לכל בני החבורה.

גם יש לדון דכיון שאין הדבר ברור שכל המצות שיצטרפו בסל יתחלקו דשמא אחד מבני החבורה יקח את כל המצות שבסל, וכן הדבר מצוי בשעת האריזה שמכניסים מצות ופעמים שהמשקל עודף ומוציאים מצות, נמצא שכל צירוף שנעשה אינו בודאי על מנת לחלק וא"כ דינו כנחתום וחייב בברכה מדין ודאי.

היתה לה שעת פטור

אלא שיש שדנו לומר נידון נוסף בהאי עניינה והוא שמצוי שאדם שאפה בחבורה וקנה פחות מכשיעור ובמאפיה לא הפרישו חלה, ואת"ל שפטור כיון שבמאפיה הוא על דעת לחלק, כיון שאפו בה בני חבורה לעצמם, נמצא שמצות אלו שלקח פטורות מחלה, ויש הרוצים לזכות בהפרשת חלה ובערב פסח מצרפים בסל מצות כשיעור ומפרישים בברכה, ויש לעיין האם אריך למעבד הכי או דילמא אינן מצטרפות כיון שהיתה להם שעת פטור כמבואר ברמב"פ ובשו"ע סי' שכ"ו ס"ד שאם היתה לה שעת פטור בהיותה עיסה תו לא מתחייבת.

[יש לעיין בהיתה לה שעת פטור בשעת צירוף סל האם לעולם פטורה מחלה, ושורש השאלה האם בכל גוונא של שעת חיוב אנו אומרים כלל זה שהיתה לה שעת פטור בזמן חיוב או דילמא רק בשעה שהיתה עיסה ואז היתה פטורה אמרינן להך כללא, ועיין בספר חלת לחם שנסתפק בזה ובספר חו"ב חלה דן להביא ראיה מירושלמי שבשעת נשיכה לא חשיב שעת פטור ורק בהיותה עיסה עיי"ש].

ולפיכך בכל גוונא שהיתה פטורה בשעת עיסה אי אפשר להוסיף על השיעור ולברך דיש לחוש שמא בשעת חיובה היתה פטורה.

העולה מכל הנ"ל: נראה שאם קונה במאפיה פשיטא שחייב בחלה וכדין נחתום, וזאת באופן שהיה ודאי צירוף סל. גם בגוונא של בני חבורה האופים מקמחם וכו' אם היה צירוף סל, אף שנעשה על דעת לחלק, מ"מ כיון שיתכן שאחד מבני החבורה יקח בודאי כשיעור נמצא שדינם כנחתום שחייבים בחלה. ויש לברר בכל גוונא אם היה צירוף סל אם לאו.

שכח ולא הפריש חלה

איתא במשנה פסחים לה. אלו דברים שאדם יוצא בהם ידי חובתו בפסח וכו' אבל לא בטבל וכו' וביארו בגמ' דכתיב לא תאכל עליו חמץ מי שאיסורו משום לא תאכל עליו חמץ יצא זה שאיסורו משום בל תאכל טבל. והובא להלכה ברמב"ם פ"ו ה"ח. ודנו האחרונים בביאור דברי הרמב"ם ואיך הדברים מתיישבים עם סוגיית הגמ' ואכמ"ל.

הפרשה בליל הסדר

והנה מי שלא הפריש חלה והגיע ליל הסדר אינו יכול להפריש ומצינו נידון בפוסקים איך יצא ידי חובת מצה, ונאמרו בזה כמה דרכים בפוסקים.

מופלא הסמוך לאיש

ובשם מהרי"ל דיסקין מובא שיקנה המצות לקטן שהוא מופלא הסמוך לאיש ושהוא יפריש על כל המצות ושירי לקטן זה לעשות כן כיון שהוי ספייה לצורך מצוה ועיין בספר ארחות שבת מה שהערנו בזה.

לסמוך על רב העיר

והנה ישנם רבנים במקומות שונים שמפרישים חלה עבור בני עירם ששכחו להפריש ודו"ז הגרש"ז אויערבאך זצ"ל אמר לי שהוא נוהג להפריש עבור כל אחד מישראל ששכח להפריש [ואמר לי שהוא מפריש בבית הכנסת דקה לפני השקיעה, ואף שאינו מן המוקף, מ"מ ניחא ליה לצורבא מדרבנן למיעבד איסורא זוטא וכו']. ואמר לי שאין בזה חשש ברירה.

האם זה מועיל למי שנזכר או למי שכבר אכל

ויש לברר אם הפרשה זו של רב העיר מועילה למי שכבר אכל שלא יחשב שאכל טבל או שמהני גם למי שנזכר קודם שאכל, והנה אם הוא בסמיכות מקום ומברר שאכן הרב הפריש ניחא שיכול לסמוך אבל אם אינו יודע בודאות אלא שמשער שהרב הפריש או שהרב פירסם שהוא עתיד להפריש האם חשיב כמופרש או שמא לא. והנה מצינו שאפילו מינה שליח להדיא להפריש תרו"מ לא מהני ולא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו אלא בדרבנן ולא בדאורייתא ותרו"מ וחלה אף בזה"ז י"ל דחשיב ד"ת דומיא דמש"כ תוס' עירובין לב. ד"ה תאנים. והכא גרע טפי שהרי לא מינהו לשליח. [ואין לדמותו למש"כ הרמב"ם פ"א ממעשר ה"ח דהאומר לחברוהריני מעשר על ידך אינו צריך לעמוד על ידו, דהכא לא הבטיח הרב לאף אחד שיפריש, ואם הבטיח יש לדון וצ"ע]. וכששאלתי לגר"ח קניבסקי שליט"א ענה לי שקשה לסמוך על זה.

